

ÜLKEMİZDEKİ İLK VE TEK BİYOETİK MERKEZİ OLAN HÜ BİYOETİK MERKEZİ AÇILDI...

PROF. DR. NÜKET ÖNEK BİKEN
Hacettepe Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Deontoloji/Tıp Etiği ve Tıbbi AD
biken@hacettepe.edu.tr

Günümüzde biyoteknoloji ve biyomedikal alanlardaki ilerlemeler ve bu alanlardaki yüksek teknolojilerin geliştirilmesiyle sağlık alanında biyotik başarılar elde edilmektedir. Diğer yandan bu teknolojilerin kullanımını ile insanlığın çevresi ve diğer canlı türleri ile olan ilişkileri açısından sosyal, yasal, kültürel ve etik boyutlarda sorunlar ortaya çıkmakta veya gelecekte çıkacağı öngörülmektedir. Biyoetik, bu kapsamdaki tartışmaların yürütüldüğü ve çözüm önerilerinin oluşturulduğu bir çalışma alanıdır ve hukuk, tıp, felsefe, ilahiyat, biyoloji, genetik gibi çok çeşitli disiplinler / bilim dalları ile keşiflen bir konumda yer almaktadır.

Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında ve 21. yüzyılda yaşam ve sağlık bilimlerindeki bilginin ve teknik olanakların çığ gibi büyümesine karşın, bu gelişmelerin değer sisteminde yaratacağı etkiler ve sorunlar üzerinde aynı ölçüde düşünülüp fikir üretilememesi gerçeğine işaret eden Porter, 1970 yılında biyoetik kavramını yeni bir disiplin olarak gerçek veriler ile değerler arasında bir köprü kuracak şekilde önermiştir.

Biyoetik etikle canlılık bilimlerinin keşifine kimisini temsil eder. Yalnızca bir sorularına ve düşünme alanı değil, bir akademik disiplin ve politik bir güç olarak da tanımlanmaktadır. Terimi tümiyle tıp etiğiyle örtüşürken ve çok sınırlı bir alan için kullanılan anlamda, onu neredeyse tüm insan uğraşlarında ortaya çıkan değer sorunlarını kapsayacak biçimde çok kapsamlı bir terim olarak benimseyenler de vardır.

Biyoetik alanında yer alan konular tümiyle bireye özgü ve birey bazında ele alınması gereken detersel ikilemlerden, kamuya ve toplumsal seçimlere ait ikilemlere, hatta yaşadığımız gezegene ilişkin değer sorunlarına dek uzanmaktadır. Biyoetiğin öncelikli çabası varsayılan değerler arasında var olduğu varsayılan keskin çizgiyi sorgulamak ve değerlerin oğullarla yakın ilişkisini ortaya koymaktır. Bunu yaparken kendine özgü yöntem bilgisini üretmek ve bu yöntemi temellendir-mek durumundadır. Bu genel çerçeveden

ışığında biyoetik alanını konularına göre alt gruplara ayırma eğilimi de yaygındır. Biyoetiğin detersel kökenleri ve metodolojisi gibi konularda çalışan kuramsal biyoetiğin yanında, tıp uygulamasını konu eden klinik etik, biyoloji ve çevre alanındaki değer sorunlarını gündeme getiren etiği gibi alt alanları vardır.

Düzenleyici kurallarda ve politikalarla ilgili olan sağlık etiği gibi alt alanlar ve biyoetik tarihsel, ideolojik, kültürel ve sosyal bağlamlarla ilişkilerden biyoetik araştırmalarının yer aldığı alanlar da biyoetiğin alt alanları arasında sayılmaktadır. Klinik etik gibi alanlar birey ya da olay bazında çalışmalara olanak sağlarken, sağlık etiği gibi alanlar daha çok genel uygulamalara yöneliktir.

Bu değerlendirmelerin ışığında biyoetiğin temel olarak 4 alt bölümü bulunmaktadır; hastalara sağlık hizmeti sunumuyla ilgili konuları ele alan klinik etik, tıbbi araştırmalara kabulünün korunması konusunda çalışan araştırmaya etiği, hekimler ve diğer sağlık çalışanlarının ödev ve sorumluluklarını konu edinen meslek etiği ve biyoetikle ilgili konularda yasal düzenlemelerin oluşturulması ve yorumlanması ile uğraşan kamu politikaları etiği.

Süreç değerlendirmesi yaptığımızda toplumsal bir hareket olarak, biyoetik, sanyileşmiş ülkelerde yirminci yüzyıl ortalarında başladı ve klinik/uygulanabilir etik alanında pratik konularla temas ederek, hekimlerin ve hemşirelerin meslek etiği ile bütünlük sağladı. Biyoteknolojik yeniliklerin yanı sıra, yaşam ve sağlık bilimlerindeki hızlı ve büyük gelişmeler karşısında, ahlaki yönden seçim yapmada zorlukların yaşanacağı açıktır. Ulusal düzeyde hükü-

met yetkilileri ve siyasetçiler ile birlikte, sağlık hizmetleri ve sağlık politikalarının büyük bir hızla değişen dinamiki içindeki yerel sağlık kurumları, ahlaki olarak sorunlu veya değer yükü problemleri çözmek için çalışan disiplinlerin gereğini anladılar. En azından, çeşitli bilimsel toplulukların önderleri, günümüzde öne çıkan birçok biyoetik soruna ilişkin tartışmaların yürütülmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi konusunda "biyoetik yapıların" oluşturulmasının önemli bir adım olduğunu düşündüler. İşte biyoetik merkezler ve biyoetik kurullar bu işlevler temelinde oluşturulmuş yapılar.

Tıp alanındaki ahlaki ikilemlere yanıt bulmaya çalışan tıp etiğinden farklı olarak biyoetik; çevre etiği, araştırmaya ve teknoloji politikalarını da içine alan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etik ilkelereyi ortaya koymaya çalışan bir disiplindir. Bu gelişmelerden dünyadaki tüm ülkelerin yararlanabilmesi için etik standartların belirlenmesi elzemdir. Ancak farklı topluluklarda kültürel, hukuksal ve felsefi yaklaşımların farklılığı nedeniyle küresel olarak biyoetiğin kültür ve eğitim boyutları da önem taşımaktadır. Bilim ve teknoloji politikalarının üretilme süreçlerinde biyoetik yol gösterici bir disiplin haline gelmiştir. Yaşam bilimleri ve tıp alanındaki hızlı ilerlemelerin toplumdaki etik, hukuk ve kamu politikaları açısından yansımalarının incelenmesi açısından hem akademik hem de toplum düzeyinde tartışılabilir bir merkez Hacettepe Üniversitesinde kurulması biyoetik kavramı içinde hukuk, felsefe ve yaşam bilimlerini için bir ara viz niteliğini taşıyacaktır. Dünyada sayıları giderek artan biyoetik eğitim ve araştırmaya merkezleri

bulunmaktadır. The Center for Bioethics-University of Pennsylvania, The Center for Medical Ethics and Health Policy-Baylor University, University of Pittsburgh Center for Bioethics and Health Law, Yale Interdisciplinary Center for Bioethics, The University of Minnesota's Center for Bioethics, The Hastings Center, Center for Bioethics at Columbia University bunların birkaçıdır. Bu merkezlerin en önemli görevi sivasal yasalara yanıtını sağlamaktır. Bu merkezlerin en önemli görevi sivasal yasalara yanıtını sağlamaktır. Bu merkezlerin en önemli görevi sivasal yasalara yanıtını sağlamaktır. Bu merkezlerin en önemli görevi sivasal yasalara yanıtını sağlamaktır.

Hacettepe Üniversitesinin zengin birikim ve donanımı kullanarak multidisipliner bir yaklaşımla biyoetik alanında eğitim, araştırmaya ve danışmanlık etkinliklerinin ulusal ve uluslararası işbirlikleri düzeyinde sürdürülebilmesi için Biyoetik merkezimizin 15 Aralık 2011 tarihinde 28143 sayılı yönetmelikle kurulmuştur. Merkez müdürlüğüne 01 Haziran 2012 tarihinde Prof. Dr. Nüket Önek Biken atanmıştır. 22 Haziran 2012 tarihinde de Merkez Yönetim Kurulu oluşturulmuştur. Kuruluş çalışmalarını hızlı bir şekilde tamamlayan Merkez 1 Şubat 2013 tarihinde resmi açılışını üniversite bünyesinde düzenlenen ilgili kişi ve birimlerin katılımıyla gerçekleştirmiştir.

Merkezin Yönetim ve Danışma Kurulu'nda görev alan farklı disiplinlerden çok değerli öğretim üyeleriyle, Üniversitemizin farklı fakültelerinde görev alan çalışmalar arkadaşlarımızla, öğrencilerimizle ve Üniversite yönetiminin desteğiyle bundan sonraki dönemde biyoetiğin ilgi alanına giren pek çok konuda, ulusal ve uluslararası bağarılı işlere imza atacağına ve ilkelimizin diğer üniversiteleri için de bu merkezin bir model oluşturacağına hiç kuşku yoktur. Merkezinizin web sayfası www.hubam.hacettepe.edu.tr ve elektronik posta adresi hubam@hacettepe.edu.tr dir. Toplumun gündemindeki biyoetik konularını tartışmaya açmak, özel olaylara ilişkin olarak da ulusal düzeyde bir tartışma forumu oluşturmak istiyoruz. Sizinle de bizimle bağlantıya geçmeniz, etkinliklerimizimize katılmamız bizi için mutlu edecektir.

